

Barr al Hikman, 15 november 2015, 04:14. "Roeland, wakker worden, we hebben een rosse grutto die geschikt lijkt voor een zender". "Ik kom eraan", zeg ik, terwijl ik verwaasd op mijn klokje kijk. Kwart over vier. Ik wurm me uit mijn slaapzak en trek snel wat kleren aan. Als ik mijn hoofdlampje aanzet tikken de zandvliegen zachtjes tegen het tentdoek. Snel zet ik het lampje op de rode stand. Het tikken houdt op. Ik ga mijn tent uit.

Buiten bij het 'basecamp' staan Kees en Job. Zij hebben vannacht vangdienst en controleren elk half uur de mistnetten waarmee we op het wad vogels vangen. Vogels zoals de rosse grutto, die we uit willen rusten met GPS zenders. De rosse grutto die ze nu gevangen hebben is een vrouwtje en is inderdaad zwaar genoeg voor een zender. Tijd voor actie, want we willen haar niet te lang vasthouden. Met Job duik ik onze Toyota Landcruiser in; de enige plek in de wijde omtrek waar niet al te veel zandvliegjes vliegen. Job meet, weegt en ringt de vogel waarna ik met vaste hand de zender op haar rug knoop. Een priegelwerk want de zender is nauwelijks groter dan een euromunt. Hij is wel een stuk meer waard dan één euro, maar dat doet op dit moment niet ter zake. Als we tevreden zijn met hoe de zender op de vogel zit, zetten we de vogel in een tentje om bij te komen. Na een kwartiertje blijkt dat de vogel de veren goed heeft geschut en dat de zender nog steeds goed zit. Ik pak haar op en breng haar naar het wad waar ik haar neerzet. Ze aarzelt even, loopt een stukje en vliegt dan weg. "Kom op" roep ik haar zachtjes na. "Laat ons komende zomer zien waar je broedt". Ze verdwijnt in de laatste donkerte van de nacht. Boven Masirah gloort het, de zon zal niet lang op zich laten wachten. Zwijgend kijken we naar de opkomende zon, de wadplaten en de vele duizenden vogels die er foerageren.

Barr al Hikman, een wadvogelparadijs in Oman van groot internationaal belang

Die vele duizenden vogels hebben we in de winter van 2007-2008 allemaal geteld en op naam gebracht. Er bleken 400.000 steltlopers te verblijven op de wadplaten die het Barr al Hikman schiereiland omringen. Duizelingwekkende aantallen voor een relatief klein waddegebied. Barr al Hikman, zo bleek uit die telling, is vanuit vogelperspectief één van de dichtstbevolkte waddegebieden ter wereld en is waarschijnlijk het belangrijkste gebied voor trekvogels die langs de kusten van Oost-Afrika en het Midden-Oosten migreren. De telling van 2007-2008 was volledig uitgevoerd door vrijwilligers; een team van enthousiaste biologen waarmee we geld bijeen hadden gesprokkeld om de onkosten te financieren. Wat we toen nog niet konden bevroeden was dat dit het startschot was van een lange traditie van ecologisch onderzoek in Barr al Hikman. Want toen bleek dat er zoveel vogels in Barr al Hikman overwinteren wilden we ook weten waar die in de zomer naar toe gaan, want daar was nog helemaal niks over bekend. Dus we kwamen de twee opeenvolgende winters terug om vogels te vangen, ringen en los te laten. Het ringen van vogels is een oude, maar ook wat verouderder manier om trekbewegingen van vogels te onderzoeken. Het probleem met ringonderzoek is dat de geringde vogel ergens anders terug gevangen, gezien, gevonden of geschoten moet worden wil je iets te weten komen over zijn verplaatsingen. Tussen 2008 en 2010 ving we enkele duizenden vogels. Aan de hand van die inspanningen hebben we een globaal beeld gekregen waar de vogels in Barr al Hikman broeden: We zagen een bonte strandloper die geringd was in Taimyr, Noord-Siberië en een grote kanoet die was geringd in Sakhalin, net boven Japan. Er werd een door ons geringde rosse grutto geschoten boven Yamal, ook Noord-Siberië, een door ons geringde breedbekstrandloper werd gezien in Zweden en een door ons geringde krab plevier werd gezien in de broedgebieden in Iran. Uit slechts een paar waarnemingen konden we dus al concluderen dat de vogels die in de winter in Barr al Hikman samenkomen, broeden in gebieden die ongeveer het hele Euraziatische continent omtrekken. Maar om echt de trekbewegingen en de locatie van de broedgebieden te bestuderen kunnen onderzoekers tegenwoordig gebruik maken van

miniaturzendertjes met ingebouwde GPS die precies `vertellen´ waar ze zijn. Het probleem echter van dit soort zendertjes is dat er een prijskaartje aan hangt. We beschikten over weinig budget, dus het zenderen van vogels leek een onbereikbare droom.

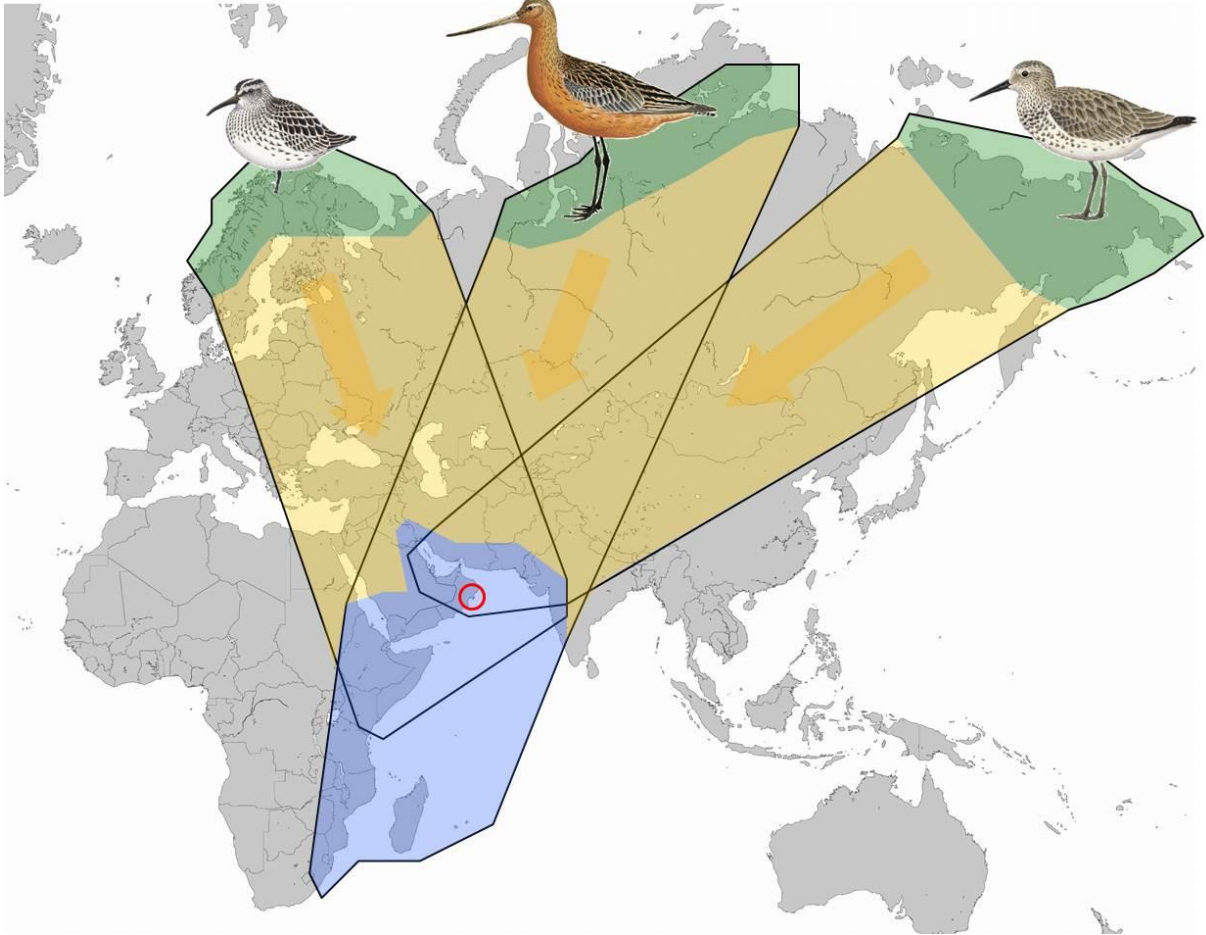
Rosse grutto's met zenders

Tijdens de eerste expedities werd al gauw duidelijk dat er enorm veel te ontdekken viel aan het Barr al Hikman ecosysteem. Bovendien bleek Oman een uiterst plezierig land om in te werken. Om te kijken of we een vervolg konden geven aan onze expedities zochten we contact met de Sultan Qaboos University (SQU) en met het Koninklijk Nederlands Instituut voor Zee Onderzoek (NIOZ). Het NIOZ deed al onderzoek naar Waddengebieden over de hele wereld; Mauritanië, Guinee Bissau, Alaska, China, Australië en Nederland natuurlijk. Wij vonden dat het Omaanse waddengebied best in dat rijtje paste. Gelukkig vonden ze dat bij het NIOZ ook. Met vereende krachten lukte het om zowel een Nederlandse (NWO) als een Omaanse (TRC) beurs binnen te halen. We ontvingen de beurzen om aan de hand van een aantal modelsoorten de (inter)nationale waarde van het hele ecosysteem te onderzoeken.

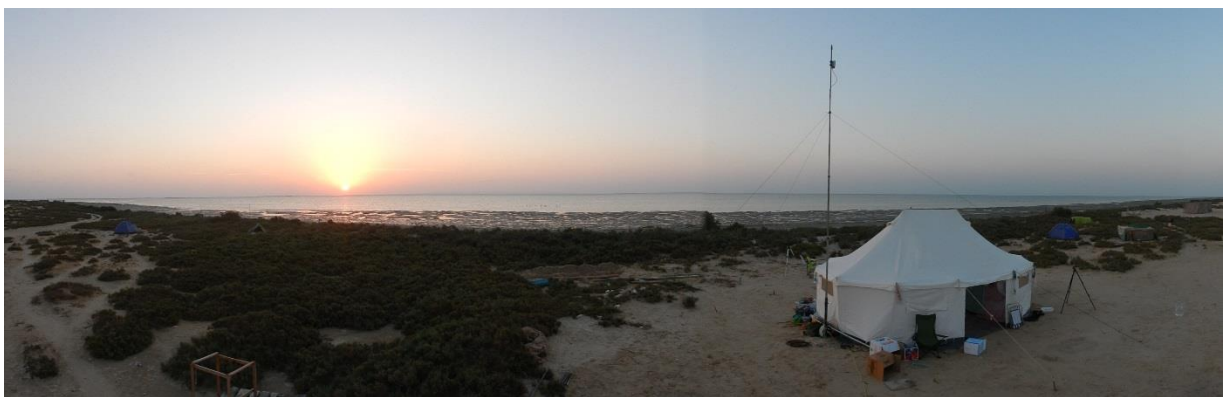
En dat hebben we gedaan. Zo onderzochten we waarom schelpdieren in Barr al Hikman zwaar bepantserd zijn, waarom de commercieel beviste blauwe zwemkrab het gebied in periodes massaal gebruikt als kraamkamer en hoe zeegras het ecosysteem voedt als 'primary producer'. Er was ook geld om onze 'oude liefde' de vogels te onderzoeken. De nadruk lag hierbij op krab plevieren. Charismatische vogels die uitsluitend in het Midden-Oosten voorkomen en waarover nog maar zeer weinig bekend is (was).

Maar, er was ook geld voor zenders. Er werd voor de rosse grutto gekozen omdat we vermoeden hier met een niet eerder beschreven ondersoort te maken te hebben, waarvan de broedgebieden nog ongewis zijn. Afgelopen jaar bleek dat de zenders licht genoeg waren voor deze soort en hadden collega's in andere gebieden al spectaculaire resultaten: rosse grutto's die in Alaska broeden, vliegen in één keer naar Nieuw-Zeeland, 11.500 km non-stop! Hoogste tijd dus om met 'onze' rosse grutto's mee te reizen naar hun broedgebieden. Er was budget om tien zenders te financieren die in november 2015 allemaal op rosse grutto's zijn bevestigd. De zenders laten elke dag weten waar ze zijn, waardoor duidelijk is dat op het moment van schrijven alle tien de vogels nog rond vliegen. We hopen komend voorjaar vanachter onze computer met de rosse grutto's mee te reizen naar hun broedgebieden. Zo kan een stoute droom uit onze eerste expedities misschien wel werkelijkheid worden.

Roeland Bom (1983) is onderzoeker van het Koninklijk Nederlands Onderzoek der Zee (NIOZ) en promovendus aan de Universiteit van Groningen.

Figuur 1. Schematisch overzicht van waar (een deel) van de vogels die in Barr al Hikman overwinteren broeden. De linker vogel is een breedbekstrandloper, de middelste een rosse grutto, de rechter een grote kanoet.

Figuur 2. Ons basiskamp aan de rand van het wad.

Figuur 3. Zonsopgang boven het wad.

Figuur 4. Job met een gezenderde rosse grutto.